

Ks. Stanisław Kowalczyk, *Wolność naturą i prawem człowieka. Indywidualny i społeczny wymiar wolności*, Sandomierz 2000, ss. 214

W latach transformacji ustrojowej zawitała do życia społecznego w naszym kraju – po wielu latach zniewolenia – wolność. Upadła cenzura, znikły szykany polityczne, w życiu publicznym ludzie cieszą się wolnością słowa. Stosunkowo szybko okazało się jednak, że odzyskana wolność może stanowić zagrożenie dla człowieka. Staje się wtedy zagrożeniem, jeśli jest fałszywie rozumiana, jeśli zostaje ubóstwiona, oderwana od innych wartości takich, jak: prawda, dobro, piękno. Stąd też potrzebna jest odpowiedzialna refleksja nad tym wielkim darem i zadaniem, jakim jest wolność. W dwudziestowiecznych systemach totalitarnych wolność traktowano bardzo podejrzliwie, natomiast w umacniających się po upadku komunizmu ustrojach liberalnych, została ona w niektórych jego odmianach, zabsolutyzowana i uznana za najwyższą wartość. Potrzebne są dziś przeto prace o charakterze filozoficzno-teologicznym, w których by wolność była poprawnie, obiektywnie opisana. Potrzebna jest gruntowna, niedogmatyczna refleksja o naturze wolności, o jej kształtowaniu, o życiu w niej. Bowiem od rozumienia wolności tak wiele zależy. Życie pokazuje, że rozumienie wolności decyduje dziś często o przynależności do takiej czy innej orientacji filozoficznej, politycznej czy społecznej.

Z dużą radością należy powitać kolejną pozycję poświęconą wolności, pióra znakomitego myśliciela naszych dni, jakim jest ks. prof. Stanisław Kowalczyk, autor kilkudziesięciu pozycji książkowych z zakresu filozofii Boga, antropologii filozoficznej, filozofii społecznej, filozofii kultury.

Prezentowana praca składa się z dwóch części. Pierwsza – po wstępnym omówieniu pojęcia i głównych form wolności – prezentuje indywidualno-osobisty wymiar wolności. Autor analizuje tu podstawowe wymiary tej fundamentalnej wartości: ontologiczny, antropologiczny, epistemologiczny i aksjologiczny. Uwydatnia materialno-biologiczne determinanty wolności, które jednak nie naruszają wrodzonego uzdolnienia do autodeterminizmu. W kolejnych rozdziałach tej części książki autor zajmuje się pedagogiką i teologią wolności. Uwydatnia tu tezę, że wolność jest bytowym atrybutem człowieka i zarazem jest jego powołaniem. Znaczy to, że jest ona człowiekowi „dana” i „zadana”, czyli można ją kształtować. Stąd też możliwe jest wzrastanie w wolności.

Część druga prezentowanej monografii uwydatnia rys społeczno-wspólnotowy wolności. Skoro wolność jest prawem człowieka, to należy ją chronić na terenie wszystkich sektorów życia społecznego. Autor omawia kolejno: wolność myśli i słowa, wolność sumienia i religii, wolność nauki i kultury, wolność życia gospodarczego i społeczno-politycznego. Zwraca także uwagę na tolerancję i pluralizm życia społecznego jako konsekwencję i potwierdzenie wolności. Część tę kończy autor refleksją nad relacją pomiędzy wolnością narodów i państw a współczesnym procesem integracji Europy i świata.

Kończąc prezentację tej pozycji, można by zapytać: co nowego wnosi ta książka do dzisiejszej, jakże już bogatej refleksji nad wolnością, w czym tkwi jej wartość i oryginalność? Otóż, można skonstatować, że w dotychczasowej literaturze dotyczącej wolności zbyt słabo zostały uwypuklone antropologiczno-personalistyczne podstawy wolności, jej ścisłe powiązanie ze sferą aksjologii oraz egzemplifikacje wolności w różnych sektorach życia społecznego. Sygnalizowana książka uwydatnia właśnie te, jakże ważne, wymiary prawdy o wolności. Dlatego należy ją koniecznie włączyć do współczesnej literatury na temat wolności i traktować ją jako pozycję cenną i pożyteczną.

ks. Ignacy Dec